

УДК 811.112.2'0

DOI 10.58423/2786-6726/2026-2-45-68

ISSN 2786-6726 (Online), ISSN 2786-6718 (Print)

Надійшла до редакції: 16.01.2026

Схвалено до друку: 08.03.2026

Опубліковано: 30.05.2026

Малик Валентина

Сучасний розвиток та варіативність німецької мови

1. Актуальність дослідження

Мова кожного етносу постає унікальним і багатоаспектним явищем, що відображає духовну силу національної спільноти, її культурні традиції, світоглядні орієнтири, історичний досвід минулого та складні реалії сучасності. Вона акумулює й фіксує всі трансформації, які відбуваються впродовж тривалого періоду її функціонування, виступаючи своєрідним носієм колективної пам'яті (Ковбасюк, 2019).

За своєю природою мова є динамічною системою, що перебуває у стані безперервного розвитку від етапу становлення до зрілої форми існування. Її еволюція зумовлюється як внутрішніми чинниками, зокрема розширенням або переосмисленням лексичних значень, модифікацією синтаксичних структур, так і зовнішніми впливами, серед яких провідне місце посідають фонетичні зміни, а також поява нових номінативних одиниць, спричинених суспільними потребами.

Найінтенсивніші процеси мовних змін спостерігаються на лексико-семантичному рівні, де відбувається активне формування нових слів та значень. Саме завдяки цим процесам мова постійно поповнюється неологізмами й новими семантичними відтінками, що забезпечують адекватне найменування предметів, явищ, соціальних процесів, дій і тенденцій, характерних для суспільно-політичної, культурної та повсякденної сфер життя (Ковбасюк, 2019).

Німецька мова посідає чільне місце серед провідних мов світової культури та, подібно до будь-якої іншої мовної системи, перебуває в стані

Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica 2026/2: 45–68.

безперервної динаміки й розвитку. Вона не обмежується сукупністю нормативних правил, зафіксованих у граматиках і словниках, а функціонує як складна багаторівнева система мовних форм, або різновидів, що співіснують і взаємодіють між собою (Павловська, 2019).

У цьому різноманітті особливу роль відіграє стандартна німецька мова, яка виконує інтегративну функцію, забезпечуючи повноцінну та універсальну комунікацію між носіями з різних регіонів. Саме вона слугує основою для офіційного спілкування та є головним мовним засобом навчання й викладання в освітніх установах.

Німецька мова входить до складу германської гілки індоєвропейської мовної сім'ї. У межах цієї групи вона виявляє тісні типологічні та історичні зв'язки зі скандинавськими мовами, зокрема датською, норвезькою та шведською, а також із нідерландською (голландською) і фламандською; певна спорідненість простежується і з англійською мовою (Малик, 2024a).

Суттєвим фактором розвитку німецької мови були активні контакти німців з іншими народами. Такі взаємодії супроводжувалися міжмовним впливом, що призводило до змін у складі та функціонуванні структурних елементів мови. Для дослідження мовних явищ у діяхронному аспекті важливими є не тільки результати цих контактів, а й особливості їх перебігу. Особливо відчутним був вплив латинської мови на германські мови в період християнізації німецьких територій, оскільки запровадження нової релігії спричинило появу значної кількості термінів, пов'язаних із християнською традицією.

Сильний вплив інших мов на німецьку пояснюється складними політичними, релігійними та культурними умовами розвитку Німеччини. Поширені на її території мови, зокрема латинська, французька, італійська та англійська, відображали суперництво різних ідеологічних напрямів та політико-економічних систем. Це протистояння знаходило своє відображення у мовному оформленні німецьких писемних пам'яток відповідного історичного періоду.

Процеси змін у лексиці характеризуються багатогранністю, що зумовлює появу різних типів трансформацій та неоднакову кількість нових лексичних одиниць. Основними шляхами розвитку німецького словникового складу стали формування нових автохтонних значень через метафоричні перенесення, семантичну атракцію, генералізацію та спеціалізацію значення, тобто внутрішньомовні процеси. Водночас важливу роль відігравало і поповнення лексики за рахунок іншомовних запозичень, що становило зовнішній чинник розвитку.

Варто зазначити, що еволюція словникового складу відбувається нерівномірно. Оскільки мова слугує засобом передачі суспільного досвіду,

значну роль у ній відіграє основний лексичний фонд. Хоча йому властива відносна стабільність, його ядро не залишається абсолютно незмінним протягом століть. Закони мовного розвитку поширюються на всі елементи лексики, включно зі словами основного фонду, однак інтенсивність змін є різною. Периферійні одиниці можуть зазнавати швидких і суттєвих трансформацій, тоді як зміни в основному лексичному фонді відбуваються значно повільніше, що й забезпечує його відносну сталість упродовж тривалого часу.

За кількісними показниками носіїв і функціональною значущістю німецька мова належить до числа провідних світових та міжнародних мов. Вона використовується як рідна або друга мова більш ніж 125 мільйонами людей у різних сферах повсякденного й професійного спілкування. Статус єдиної державної мови німецька має в Німеччині, Австрії та Ліхтенштейні (Малик, 2024б). У Швейцарії німецькомовне населення зосереджене у 17 із 26 кантонів і становить понад дві третини громадян країни, тоді як у решті кантонів офіційно функціонують французька, італійська та ретороманська мови.

Крім того, німецька мова має офіційний статус поряд з іншими мовами у Люксембурзі та Бельгії. Вона також поширена за межами держав із німецькомовною більшістю, зокрема в північній частині Шлезвігу в Данії, в Ельзасі у Франції, у Південному Тіролі в Італії, а також у окремих регіонах Румунії, Польщі, Чехії та низки інших європейських країн. Слід зауважити, що й в Україні проживає значна кількість осіб німецького походження, для яких німецька мова зберігає статус рідної (URL1).

2. Мета й завдання дослідження

Мета роботи полягає в системному вивченні історії німецької мови в контексті її лінгвістичного визначення.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) проаналізувати розвиток німецької мови, зважаючи на чинники різного характеру;
- 2) дослідити сучасні зміни, зумовлені глобалізацією та активним запозиченням слів;
- 3) розглянути перспективи подальшого розвитку німецької мови у XXI столітті.

3. Методи дослідження

При написанні даної наукової роботи були використані теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, систематизація й узагальнення наукової та методичної літератури з метою теоретичного обґрунтування досліджуваної теми та розробки її наукового апарату); комплексні методи (аналіз і синтез, структурно-генетичний); емпіричний метод – порівняння.

4. Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної теми

У межах опису німецької мови виокремлюють два принципово важливі підходи. Перший пов'язаний із поняттям мови високого рівня, тобто літературної мови (*Hochsprache*), яку також визначають як *Hochdeutsch* або стандартну мову (*Standardsprache*). Саме цей різновид німецької мови є предметом навчання в закладах освіти, використовується у писемному мовленні та функціонує як основна мова засобів масової інформації.

Поряд із цим існує значна кількість інших форм німецької мови. До них належать історичні мовні рівні, зокрема давньонімецька мова, зрозуміла переважно фахівцям, численні діалекти, молодіжне мовлення, а також різні спеціалізовані різновиди. На думку Вольфганга Кляйна, німецьку мову доцільно розглядати як сукупність різновидів, тобто множину варіантів і форм її реалізації (Павловська, 2019).

Дослідник подає перелік окремих мовних різновидів, серед яких згадує повсякденну та розмовну мови, літературну і стандартну, рідну, іноземну та другу мови, мову навчання, змішану і письмову мови, мову жестів, міське мовлення, жаргони маргіналізованих груп, дитячу й молодіжну мови, офіційну, юридичну та рекламну мови, мисливський жаргон, діалекти, соціолекти, етнолекти, ідіолекти, жаргон, нижньонімецький різновид (*Platt*), арго, а також мову з надмірною кількістю іншомовних елементів та інші.

Вольфганг Кляйн із занепокоєнням констатує поступове зменшення ролі діалектів у сучасному мовному просторі. На його переконання, діалекти пов'язані з почуттям приналежності до рідного краю, близькістю між людьми та спогадами дитинства, які супроводжують особу впродовж усього життя. Кількісне визначення діалектів і регіональних мовних відмінностей є проблематичним, оскільки в окремих випадках фонетичні особливості можуть змінюватися навіть між сусідніми населеними пунктами (Павловська, 2019).

За словами професора Юргена Еріха Шмідта, директора Дослідницького центру німецького лінгвістичного атласу в Марбурзі, лінгвістика значною мірою зосереджується саме на діалектах, які він характеризує як «давні

форми віком близько 1500 років, такі ж старі, як і сама мова, і зазвичай малозрозумілі для сучасних носіїв» (Павловська, 2019).

За словами Юргена Еріха Шмідта, територія поширення окремих діалектів зазвичай коливається в межах від 40 до 100 кілометрів. Проміжне становище між діалектами та літературною мовою займають регіолекти, або регіональні розмовні форми мови. Хоча в сучасному мовному середовищі стандартна німецька є незамінною, діалекти й регіолекти забезпечують певні переваги. Так, Шмідт відзначає, що носії одного регіолекту легше встановлюють довірчі стосунки, оскільки здатні точніше сприймати емоційні й комунікативні сигнали співрозмовника. Водночас використання регіолектів і діалектів поступово зменшується, оскільки людина, яка спілкується виключно діалектом, часто стикається з професійними обмеженнями. Шмідт виступає за збереження та розвиток діалектів, підкреслюючи, що практично всі носії німецької мови зростають у двомовному середовищі: домінуючим є стандартний варіант, який засвоюється через навчальні заклади та засоби масової інформації (Павловська, 2019).

5. Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Розвиток німецької мови являє собою складний і тривалий лінгвістичний процес, нерозривно пов'язаний з історичними подіями в Європі та багатовекторними культурними впливами. Вивчення цього процесу передбачає ґрунтовний аналіз основних етапів становлення мовної системи та її подальшої еволюції в тісному зв'язку із соціальними, політичними й культурними трансформаціями суспільства (Гулалян, 2024).

Історія німецької мови постає як багатомірне поєднання культурних, соціальних і власне мовних чинників, що зумовили формування її складної, багаточарової структури. Кожен історичний період залишив помітний слід у фонетичній, граматичній та лексичній організації мови, сприяючи її поступовому унормуванню та розширенню функціональних можливостей.

Найдавніші витoki німецької мови сягають доби германських племен, мовлення яких існувало у формі численних діалектів. Починаючи з фрагментарних мовних свідчень, зафіксованих у рунічних написах, і до появи перших писемних пам'яток середньовічного періоду, процес формування німецької мови відбувався під значним впливом різних етнічних груп і культурних традицій, що зумовило її подальший історичний розвиток та різноманіття (Гулалян, 2024).

Середньовічний період характеризувався активним утвердженням християнства, що зумовило істотний вплив латинської мови на формування та подальший розвиток німецької мовної системи. Функціонування Латинської церкви, використання латини в богослужбових текстах, освітній сфері та риториці сприяли проникненню численних латинських елементів у словниковий склад і, певною мірою, у граматичну організацію німецької мови.

Визначальним етапом у її історії стала епоха Реформації XVI століття, пов'язана з діяльністю Мартина Лютера. Його переклад Біблії зрозумілою для широких верств населення народною мовою мав фундаментальне значення для становлення загальнонімецької літературної норми. Цей крок не лише сприяв уніфікації мовних засобів, а й заклав підґрунтя для подальшого розвитку німецької мови як повноцінного інструмента літературної та наукової комунікації (Бехерт, 2013).

Формування німецької мови є довгим та складним процесом, який пройшов кілька етапів протягом століть. Кожен етап зробив свій внесок у розвиток мови, визначивши її особливості та характер. Розглянемо основні етапи формування німецької мови:

1. Доісторичний період: перші сліди германських мов можна відстежити в ранньому доісторичному періоді. Здебільшого це були усні та рунічні форми комунікації, які використовувались германськими племенами.

2. Германські діалекти: в період раннього Середньовіччя (V–VII століття) розпочалося формування германських діалектів, таких як Верхньонімецький, Нижньонімецький, та Йутландський. Ці діалекти відображали різноманітні лінгвістичні особливості германських племен.

3. Етап Лютеровського перекладу: в XVI столітті, за часів Реформації, Мартін Лютер провів переклад Біблії на німецьку мову, що викликало широкий розповсюдження його перекладу та вплинуло на стандартизацію літературної німецької.

4. Стандартизація мови за часів Якоба Грімма: у XVIII–XIX століттях Якоб та Вільгельм Грімм виклали основи стандартизації німецької мови, виходячи зі свого великого словника та граматики. Цей етап визначив основні норми та правила літературної німецької.

5. Постмодернізація та сучасні тенденції: у XX столітті німецька мова продовжує еволюцію під впливом нових технологій, глобалізації та культурного обміну. Сучасна німецька включає в себе велику кількість запозичень та нових лексичних форм (Гулалаян, 2024).

У XX–XXI століттях німецька мова, завдяки своєму статусу, продовжує вкрай чутливо реагувати як на соціальні зміни, так і на трансформації навколишнього світу, зокрема ті, що спричинені науково-технічним прогресом. Вона забезпечує всі види інформаційно-комунікативних

контактів і відображає динаміку розвитку людської думки. Мова одночасно є динамічною та стабільною системою, виступаючи центром протилежних тенденцій, взаємодія яких ускладнюється ще й тим, що внутрішні закони розвитку мови часто не збігаються з зовнішніми впливами. Крім того, сучасний етап характеризується ще однією суперечністю: з одного боку, мова, як і суспільство її носіїв, прагне зберегти етнічну та культурну самобутність, а з іншого – поступово інтегрується у єдиний комунікативний і культурний простір, де відбувається активна взаємодія й взаємопроникнення на глобальному рівні (URL1).

Сучасна німецька мова відноситься до тих мов, словниковий склад яких постійно збагачується за рахунок появи нових лексичних і фразеологічних одиниць. Згідно з останнім виданням авторитетного міжнародного словника «Duden. Rechtschreibung» за 2017 рік (Duden, 2020), німецька мова збагачена приблизно на 5 000 нових слів та виразів, а ґрунтовне дослідження неологізмів, проведене в Інституті німецької мови в Мангаймі, показує, що станом на початок 2019 року в німецькій мові налічується 51 новоутворення (URL2).

З 1990-х років у германістському мовознавстві панує погляд, що німецька мова порівняно з англійською є плюрицентричною мовою. Німецька мова вже давно стала полінаціональною (національно негомogeneous) (Гойда, 2021).

Структуру сучасної німецької мови зазвичай подають у вигляді трикутника, основу якого становлять місцеві діалекти, а вершину – літературна мова в її усних і писемних різновидах. На проміжному рівні над діалектами розташовуються так звані напівдіалекти, а між ними та вершиною трикутника перебуває повсякденна, або розмовна, форма літературної мови (*Umgangssprache*). З лінгвістичної точки зору слід виділити пару протилежних понять: стандартизована мова (*Standardsprache*), також відома як *Hochsprache* або *Schriftsprache*, і діалект (*Mundart*). Нормативна або стандартна мова (*Standardsprache/Hochsprache/Schriftsprache*) є нормованою, надрегіональною формою мови, яка закріплена у словниках і довідниках, офіційно фіксується та документується, як це зазначено, зокрема, у словнику австрійської німецької мови «Duden» (Duden, 2020). Хоча стандартна мова дотримується певних ustalених норм, вона зазнає змін протягом часу і включає різні варіанти. У випадку Австрії типовий варіант мови у лінгвістичній термінології визначають як австрізм (*Austriazismen*).

Різновид (*Varität*) розглядається як одна з форм реалізації стандартної мови, що характеризується окремими варіантами. Якщо ці різновиди суттєво збігаються з політичною територією держави, їх визначають як національні різновиди, тобто форми мови в межах конкретної держави. До національних різновидів німецької мови належать австрійська німецька

(*die österreichische Deutsche Sprache*), німецька німецька („*deutschländisches Deutsch*“) та форма німецької мови в німецькомовній частині Швейцарії (*die hochsprachliche Ausprägung des Schweizerdeutschs*). Окрім національних, існують також регіональні різновиди. Термін «різновид» зазвичай позначає цілу мовну систему, тоді як «варіант» описує лише окрему одиницю, яка, за Рансмайром (Ransmayr, 2005, с. 26), сприяє формуванню національної специфіки відповідної мовної системи або національного різновиду. Важливо відрізнити конкретні та неспецифічні різновиди, які є стандартними лише для однієї нації (Ammon, 1991, с. 71), а також стандартні й нестандартні форми мови.

Проблеми австрійської німецької мови, її граматичні особливості та значення доцільно розглядати в межах соціолінгвістики та суміжних лінгвістичних дисциплін. Сучасна соціолінгвістика визначається як наука, що досліджує взаємозв'язки між мовою та суспільством, аналізує особливості мовлення різних соціальних та вікових груп, а також ситуації вибору мовцем конкретного варіанта мови. Мовлення водночас виступає важливою характеристикою соціального статусу особи. Проблему соціальної індикації детально розроблено як вітчизняними, так і закордонними дослідниками. Австрійська німецька розглядається як різновид німецької мови, що являє собою соціально-територіальне утворення. Можна виділити три групи австрійських мовних особливостей: по-перше, локальні особливості, обмежені територією Австрії, які пов'язані насамперед із державною організацією, політичними відносинами, управлінням та суспільним життям; по-друге, особливості, спільні з Баварією, зокрема слова діалектного походження, що увійшли до стандартної мови (*Hochsprache*); по-третє, ознаки, поширені в усій верхньонімецькій області. Водночас слід зазначити, що Австрія завжди входила до єдиного простору стандартної німецької мови; її самостійний політичний і суспільний розвиток вплинув на мовну практику, проте «австрійської мови» як окремої системи не існує. Найвні мовні ознаки є складовою частиною загальної німецької стандартної мови. В офіційних австрійських текстах лексика, граматики та фонетика відрізняються від класичної німецької. У ХІХ столітті німецька мова була уніфікована та опублікована у Повному орфографічному словнику під редакцією Дудена. Оскільки правила не поширювалися на австрійський варіант, він зберіг власний оригінальний колорит. Хоч австрійський варіант має певні граматичні особливості, вони не є суттєвими, тому можна говорити лише про окремі специфічні риси (Гойда, 2021).

У граматичній системі австрійського та німецького варіантів німецької мови спостерігаються відмінності в граматичному роді іменників. Так,

австрійська мова вживає, наприклад, *die Dreß, die Schank, das Polster, das Brösel*, тоді як у німецькій – відповідно *der Dreß, der Schank, der Polster, der Brösel*. Відмінності проявляються й у тому, що одна форма австрійського варіанту може відповідати кільком формам у німецькій: австрійське *das Radar* відповідає німецькому *der/das Radar*, австрійське *das Sakko* – німецькому *der/das Sakko*; навпаки, австрійська мова іноді має варіанти там, де в німецькій форма є однозначною: австрійська – *die/das Molekel*, німецька – *die Molekel*; австрійська – *der/das Taber*, німецька – *das Tabernakel*. Протягом історії німецької мови спостерігалися коливання граматичного роду іменників. Деякі слова могли належати до двох родів, проте це не свідчить про нестійкість граматичної системи. Така варіантність здебільшого пояснюється локальною поширеністю певної форми в межах окремих територій або діалектів. Це явище ілюструють такі приклади: віденський діалект – *die Boding, die Huasdn, die Schunkn, die Gas*; літературна норма – *der Bottisch, der Husten, der Schinken, das Gas*.

Відмінності також можна, відповідно, спостерігати в граматичному роді іменників в австрійському та німецькому варіантах, що є властивим для німецьких слів і запозичень: австрійська: *der Polster, das Bonbon, die Dreß, das Zinner, der Zement*; німецька: *das Polster, der Dreß, der Zinner, das Zement* (Гойда, 2021).

Існують випадки, коли австрійський варіант має лише одну форму граматичного роду для певного іменника, тоді як у німецькому варіанті можливі два роди того самого слова. Наприклад, в австрійській мові – *der Bruch, das Elen (Elch), das Mündel*, а в німецькій – *der (рідко das) Bruch, der (das) Elen, der (das) Mündel*. Водночас є слова, які в австрійському варіанті демонструють варіативність роду, тоді як у німецькому варіанті існує лише одна форма: *das (der) Habit – das Habit, das (der) Meteor – der Meteor, die (das) Vokabel – die Vokabel*. Крім того, спостерігаються відмінності у формі множини. Так, австрійська форма *das Scheit – die Scheiter* відповідає німецьким варіантам *das Scheit – die Scheite/die Scheiter*; австрійський іменник *der Erlaß – die Erlässe* співвідноситься з німецьким *der Erlaß – die Erlasse*.

В австрійському та німецькому варіантах спостерігаються також певні особливості в уживанні артиклів. Згідно з «Duden», у сучасному німецькому літературному вживанні перед власними іменами зазвичай артикль не вживається: *Herr Schmidt, Frau Knahl, Dr. Steiner* тощо. Використання визначеного артикля перед іменами характерне здебільшого для південнонімецьких діалектів, де форми на кшталт *der Herr Müller, die Frau Schmidt* вважаються нормою. В австрійському варіанті вживання визначеного артикля перед власними іменами є регулярним. Наприклад, у літературному творі австрійської письменниці Крістіне Нойстлінгер *Die Ilse*

ist weg зустрічаються такі форми, як *der Wolfgang, der Kurt, die Tatjana, der Papa, die Mama*, що може дивувати читачів, звиклих до стандартної німецької практики (Гойда, 2021).

Що стосується іменників, вони також демонструють певні відмінні риси у відмінюванні, які є незначними та зумовлені розходженнями в граматичному роді. Так, слова можуть належати до різних типів відміни залежно від варіанту мови. Наприклад, *der Granat* у німецькому варіанті відноситься до сильної відміни (*des Granat(e)s*), тоді як в австрійському варіанті він належить до слабкої відміни (*des Granaten*). Аналогічно, *der Fex* у австрійській мові відмінюється за слабким типом (*des Fexen*), а в німецькому варіанті можливе варіювання між сильною та слабкою відміною (*des Fexes – die Fexe; des Fexen – die Fexen*). Таким чином, можна спостерігати окремі випадки коливання відмінкової флексії.

У категорії дієслова також спостерігаються відмінності в дієвідмінюванні між австрійським та німецьким варіантами мови. Наприклад, для 2-ї особи однини дієслів із кореневою морфемою на *-sch* (*naschen*) в австрійському варіанті характерне закінчення *-t* (*dunascht, rutscht*), тоді як у німецькому вживають *-st* або *-est* (*dunaschst/naschest, rutschst/rutschest*). Існують також особливості у формі претериту та дієприслівника II деяких дієслів, наприклад: *klimmen – klomm – geklommen/klomm – geklommen; klimmte – geklimmt*. У німецькому варіанті слабкі форми дієслів, такі як *schindete – geschindet*, вважаються застарілими та характерними для діалектів, тоді як в австрійському варіанті застарілим визнають сильний претерит *schund*, залишаючи як єдиний варіант сильний дієприслівник II (*schinden – schindete – geschunden*). Крім того, деякі дієслова в австрійській мові мають відмінні форми дієприслівника II порівняно з німецьким варіантом, наприклад: *hat sich überessen – hat sich übergegessen, hat sich überfressen – hat sich übergefressen*. Утворення форми перфекту для дієслів *stehen, liegen, sitzen* та низки інших, таких як *schweben, hängen, angehen, knien, stecken, hocken, lehnen, lasten, baumeln, lungern, kauern*, також має свої особливості. У сучасній німецькій літературній мові перфект цих дієслів утворюється здебільшого за допомогою допоміжного дієслова *haben*, що відповідає північному та східному німецькому територіальному вживанню. У південнонімецьких регіонах для тих самих дієслів традиційно вживається допоміжне дієслово *sein*. В австрійському літературному варіанті перфект цих дієслів формують за допомогою *sein*, наприклад: *ich bin gestanden, ich bin gegessen*. Така практика підкреслює регіональну специфіку австрійського різновиду німецької мови. Ще однією особливістю австрійського варіанту є вживання часових форм дієслова. У спілкуванні австрійці майже завжди віддають

перевагу перфекту замість претериту, коли йдеться про минуле. У південнонімецькому вживанні така заміна претериту перфектом є поширеним явищем і поступово набирає характер загальнонімецької мовної практики. У класичному літературному варіанті німецької мови переважає претерит, однак у сучасних літературних творах дедалі частіше зустрічається використання перфекту. В австрійському ж варіанті це правило поширюється на всі сфери мовлення. Що стосується способів дієслова, зокрема кон'юнктива, то в австрійському варіанті він функціонує аналогічно німецькому. Проте певні відмінності проявляються в уживанні деяких форм кон'юнктива, що створює специфічні мовні нюанси австрійського варіанту, що досліджував науковець Е. Ландгребе, і з чого можна нині зробити висновок, що в непрямій мові форма кон'юнктива зберігає своє модальне значення, а не саме передає непрямую мову. Ще однією особливістю австрійського варіанту є оформлення прямої мови та імперативу. Для передачі прямої мови австрійці зазвичай користуються індикативом. Що стосується імперативу, то у 2-й особі однини в австрійському варіанті закінчення *-e* не вживається, тоді як у стандартній німецькій мові його використання є факультативним: *schreib(e)!, fahr(e)!, geh(e)!*. В австрійській норма утворення імперативу передбачає тільки форму без *-e*: *geh!, mach!* (Гойда, 2021).

В австрійському варіанті спостерігаються відмінності в управлінні дієслів, що проявляються на синтаксичному рівні та у валентності. Наприклад, австрійський вислів *auf etwas vergessen* відповідає німецькому *etwas vergessen*; *sich etwas erwarten* – *etwas erwarten*; *sich ausgehen* – *reichen*. Подібні особливості властиві й південнонімецьким діалектам, про що відзначає дослідник А. І. Домашнев, підкреслюючи територіальні та діалектні впливи на конструкції управління дієслів.

В австрійському варіанті мови зустрічається використання подвійного заперечення, що відображає вплив місцевих діалектів. Наприклад, австрійці можуть сказати: *Ich hab' kein Geld nicht*, хоча в сучасній стандартній німецькій мові прийнята монологативна система заперечення, тобто подвійні заперечення вважаються неправильними. Подвійне заперечення в Австрії підтримується діалектним узусом, де зберігається полінегативна система. Приклади діалектного використання: *I hob khan Hunga ned* (*Ich habe keinen Hunger*), *Des is khan Gheadsined* (у значенні «*kein (gutes) Benehmen*»). Такі форми відображають історично збережені граматичні особливості південнонімецьких та австрійських діалектів (Гойда, 2021).

У системі прикметника в ступенях порівняння прикметників є відмінності: австрійському компаративу: *rot* – *röter*, *glatt* – *glatter* – відповідає німецьке варіювання: *rot* – *röter/roter*, *glatt* – *glatter/glätter*. У

прикметниках і прислівниках, згідно з дослідженнями Мура (Muhr, 1993, с. 276), виділяються такі відмінності: утворення дрібних прикметників, наприклад, *siebentel* – з морфемою *-entel* (австрійський варіант) – *siebtel* (німецький варіант); випадання *-e* в деяких прикметниках: *fad* – *fade*, *mürb* – *mürbe*; використання різних суфіксів, що також можуть надавати інше значення слів: *weilers* – *weiter*; використання умлауту: *färbig* – *farbig*; нові форми прикметників і прислівників: *fallweise* – *gelegentlich*, *jedweder* – *jeder/jeglicher*, *neuerlich* – *erneut*, *im Vorhinein* – *im Voraus*, *von Vorneherein* – *von Anfang an*, *im Voraus*, *im Nachhinein* – *nachträglich*.

У сучасній лінгвістиці для позначення нових лексичних одиниць існує низка термінів-синонімів: «новотвір», «новоутворення», «інновація», а також класичний термін – «неологізм». Слово «неологізм» походить від французького запозичення-комполита ([*néos*] «новий» та [*logos*] «слово») і почало активно вживатися в германістиці з середини XVIII ст. (Herberg et al, 2004, с. 1). Попри широке вживання, єдиного універсального визначення неологізму не існує. Деякі дослідники розглядають його як слово, значення або словосполучення, що позначає нову реалію – предмет або поняття – і існує у мові обмежений час. Інші визначають неологізми як слова, що ще не закріпилися в ужитку (Schippa, 2002, с. 244).

Дослідниця Х. Буссман визначає неологізм як новоутворений вислів – слово чи словосполучення – який сприймається значною частиною мовців як новий і водночас позначає сучасні явища та реалії у сфері техніки, промисловості, науки, політики або культури. Інакше кажучи, мова йде про лексичний знак, який засвоєно у мовному середовищі та зафіксовано у словниках як неологізм. Відповідно до цього підходу, у германістиці виділяють кілька основних шляхів створення неологізмів: утворення нових висловів на основі вже існуючих морфологічних засобів і конструкцій (*Wortbildung*); розширення значень існуючих слів (*Bedeutungserweiterung*); запозичення з інших мов (*Entlehnung*); створення композитів із метафоричними компонентами; утворення нових слів із наявних фонетичних елементів, тобто так звана словотворчість чи мистецьке слово (*Wortschöpfung, Kunstwortbildung*) (Bussmann, 1990, с. 23).

Чинники, що сприяють появі нових слів у лексичному складі мови, поділяються на: 1) екстралінгвістичні (розвиток науки та техніки, інформатизація та комп'ютеризація суспільно-політичного життя, вплив шоу-бізнесу та реклами, міжнародний тероризм, екологічна політика, глобалізація, зростання темпів міжнародної співпраці та ін.); 2) лінгвістичні (вербалізація нових реалій та явищ позамовної дійсності, поліномінація, тенденція до мовної економії, прагнення до подолання

мовного автоматизму, тенденція розвитку мови та, водночас, тенденція до її збереження тощо) (Schirpan, 2002, с. 245–246; Устінова, 2015, с. 156).

У лінгвістиці не існує єдиного підходу до класифікації неологізмів, проте найбільш відома класична класифікація виділяє чотири основні види: власне неологізми (*Neuwort, Neulexem, Neubildung*) – це абсолютно нові слова, що виникають разом із появою нових референтів. Приклад: *E-Learning*; нові значення (*Neubedeutung, Neusemem*) – семантичні інновації, коли слово зберігає своє звучання та морфологічну структуру, але набуває нового значення. Приклад: слово *Maus* у контексті комп'ютерної техніки; перейменування (*Neubezeichnung, NeufORMATIV*) – морфологічні зміни, що відбуваються при збереженні змісту, тобто нова форма слова замінює попереднє позначення референта. Приклад: *Agrarwirt* замість *Bauer*; новоутворення (*Neuprägung*) – нові лексеми, утворені за правилами словотворення мови від наявних слів, що містять нове значення. Приклад: скорочення *Multi* як заміна *Multimillionär* (Schirpan, 2002, с. 245; Elsen, 2011, с. 19–21).

Інститут німецької мови в Мангаймі з 1997 р. розпочав систематичне дослідження процесу утворення неологізмів, тобто нових слів, які стають частиною словникового складу сучасної німецької мови. Це дослідження спрямоване на вивчення того, як мова розширює та вдосконалює свій лексичний запас у відповідь на нові реалії суспільного, наукового та технічного життя. Проектна група, яка з 1997 р. мала назву „*das Projekt Neologismen*“, з 2008 р. працювала під назвою „*Lexikalische Innovationen*“, а з 2017 р. – „*Neuer Wortschatz*“, постійно досліджує появу нових слів з 1990-х років. Результатом цієї роботи став словник „*Neuer Wortschatz. Neologismen der goer Jahre im Deutschen*“, виданий у 2004 р., який фіксує та класифікує неологізми німецької мови 90-х років і демонструє тенденції розвитку сучасного словникового складу (Ковбасюк, 2019).

Варто зазначити, що завдяки дітям і підліткам виник ще один різновид німецької мови: молодіжна мова. Ця мова дуже швидко змінюється. Німецькі видавництва, такі як *Langenscheidt* або *PONS*, щорічно випускають словники молодіжного сленгу. На зміну „*Fly sein*“ (бути класним, бути особливим) надходять вислови на кшталт „*Smombie*“ (той, хто весь час дивиться у смартфон, не помічаючи нічого навкруги, „*Smartphone*“ + „*Zombie*“ = „*Smombie*“), „*Babo*“ (слово, що надійшло з курдського сленгу, означає бос або шеф), „*Yolo*“ (аббревіатура, «живеш тільки раз»), „*fame*“ (круто!), „*gediegen*“ (у перекладі означає гідний або справжній, але застосовується замість „*cool*“ або розслаблення), „*Niveaulimbo*“ (сленг вечірок, означає рівень, що падає) і „*Gammelfleischparty*“ (у перекладі «вечірка тухлого м'яса», означає вечірка «Для тих, кому за 30»). 2018 року

з'явилися “*Lauch*” (цибуля порей, вживається як «ідіот»), “*verbuggt*” (глучний, або «в тебе не всі вдома»), “*Sheeeesh*” (не може бути). Проте переможцем 2018 року були оголошені слова “*Ehrenfrau*” та “*Ehrenmann*”, що позначають тих, хто користується повагою, тримають своє слово та залишаються вірними своїм принципам (Павловська, 2019).

Найновіші результати роботи проекту *Neuer Wortschatz* представлені в інтернет-словнику *Neologismenwörterbuch*, який нараховує близько 1 900 лексичних та фразеологічних одиниць, що з'явилися в стандартній німецькій мові починаючи з 1991 р. (URL2). За словами директора Інституту німецької мови, професора прикладної лінгвістики Г. Лобіна, словник включає лише ті одиниці, які відомі більшості носіїв німецької мови, а не лише політикам чи зіркам шоу-бізнесу. Тобто «слова-одноденки» (*Eintagsfliegen*) не входять до кола наукового інтересу лінгвістів проекту *Neuer Wortschatz*. Це означає, що словник фіксує стійкі та значущі неологізми, які реально впливають на сучасний мовний лексикон, а не тимчасові модні вислови.

Згідно з класичною класифікацією неологізмів, виокремлюємо серед проаналізованих такі одиниці:

1) **власне неологізми** (94%): *Foodsaver* – «Person, die Lebensmittel dadurch vor dem Wegwerfen bewahrt, dass sie diese einsammelt und verteilt (людина, яка не викидає продукти, а збирає їх та розподіляє між нужденними)». Утворилась ця лексема у середині другого десятиліття XXI ст., уживаними прикладами слугують *ein aktiver Foodsaver, sich als Foodsaver engagieren, anmelden*; *Меме* – «Internetphänomen (дотепні картинки, відео або текст, що швидко копіюються та розповсюджуються у віртуальному просторі)». Лексема відома з середини другого десятиліття XXI ст., яскравими прикладами використання якої є *lustige Memes, zum Meme werden, als Meme bekannt werden, sich als Meme ausbreiten*;

2) **нові значення** (6%): *Chefmasche* – «betrügerische Handlung, bei der sich jemand, meist ein Mitglied einer organisierten Bande, per Internet/Telefonie gegenüber Mitarbeitern eines Unternehmens als leitender Angestellter ausgibt, um finanzielle Transaktionen mit hohen Summen zu seinen Gunsten zu verfügen (протиправна дія шахрая, який, видаючи себе за шефа певної структури, використовує телефон або Інтернет, щоб організувати фінансові транзакції на свою користь)». Нове значення одиниці відомо з липня 2016 р., а старе значення одиниці «einem Vorgesetzten zugeschriebenes typisches Verhalten (типова поведінка керівника)» поступово вийшло із використання. Найуживанішими є вирази *vor der Chefmasche warnen, Opfer der Chefmasche werden; Framing* – «stark auswählende, in eine bestimmte Richtung deutende Aufbereitung von Informationen mit dem Zweck der Meinungsbeeinflussung

(вибіркове розповсюдження інформації з метою впливу на думку адресата в певному напрямку)». Це значення використовується з середини другого десятиліття XXI ст. паралельно зі старим значенням «послугуватися фреймами під час програмування сайтів» (Ковбасюк, 2019).

Найчастішими шляхами утворення проаналізованих новітніх одиниць є:

I. Запозичення (англіцизми) (64%): 1) складні слова: *Hoverboard* – «elektrisch betriebenes, schmales Rollbrett ohne Lenkstange (електричний скейтборд)»; *Cronut* – «ringförmiges Gebäckstück aus Blätterteig mit Zuckerglasur (кругле печиво із листкового тіста з глазур'ю, назва утворилася від *croissant* та *donut*)»; *listcle* – «listenförmiger Artikel in Print oder Onlinemedien (стаття в різних медіа у вигляді списку, є злиттям *article* та *list*)»; 2) прості слова: *nice* – «gut, nett, schön (добре, гарно)»; *Twerking* – «Tanz (танець стегнами)»; 3) запозичення-аббревіатури: *MOOC (Massive Open Online Course)* – «online abgehaltene, zulassungsfreie und kostenlose Vorlesung mit hohen Teilnehmerzahlen (безкоштовна онлайн-лекція з великою кількістю учасників)».

II. Словотвір (36%): 1) словоскладання: а) німецькі основи: *Schwarmstadt* – «Stadt, in die besonders viele junge Menschen ziehen (місто, що як магніт притягує до себе молодь)»; *Pfandring* – «Halterung an öffentlichen Mülleimern zur Sammlung von Pfandflaschen (засіб для збору пляшок у вигляді кільця на сміттовому контейнері)»; б) запозичення + німецька лексема: *Virtual-Reality-Brille* – «brillenförmiges Gerät, mit dem virtuelle Welten erfahrbar werden (окуляри, завдяки яким потрапляють у віртуальний світ)»; *Reparaturcafé* – «Reparaturwerkstatt (ремонтна майстерня)»; 2) аббревіація: а) *UMA* – «unbegleiteter minderjähriger Asylsuchender (неповнолітній пошукувач політичного притулку без супроводу)»; *UMF/umF* – «unbegleiteter minderjähriger Flüchtling (неповнолітній біженець без супроводу)»; 3) афіксація на основі запозичення: *twerken* – «mit kreisenden und ruckartigen Bewegungen von Hüften und Gesäß tanzen (сучасний танець)» (Ковбасюк, 2019).

Слід також відзначити, що німецька мова дедалі більше піддається впливу англійської, що спричиняє зростання кількості англіцизмів. Використання таких запозичень може ускладнювати розуміння текстів та негативно впливати на розвиток німецької мови, оскільки вони часто не інтегруються граматично. Англіцизми застосовуються переважно з причин, що виходять за межі суто лінгвістики. Особливо останніми роками, після створення Асоціації захисту німецької мови (VWDS, нині VDS), активно обговорюється ця проблема. Деякі вважають, що англомовні запозичення та слогани повинні демонструвати міжнародний характер та успішність корпоративної культури. Водночас експерти попереджають про небезпеку надмірної «модернізації» німецької мови, зниження мовної компетентності

людей та втрату здатності адаптувати іноземні слова до власних мовних норм. Як підсумовує Петер Ейзенберг (*Peter Eisenberg*), «мова руйнується, спрощується, розкладається, виснажується, втрачає силу, перетворюється на пиджин, знищується і втрачає виразність» (Павловська, 2019).

Німецька мова має важливе значення у сфері науки та технологій, адже Німеччина відома своєю активною науково-дослідницькою діяльністю та інноваційним підходом. Деякі провідні університети, наприклад, Технічний університет Мюнхена та Гайдельберзький університет, вирізняються передовими дослідженнями у високотехнологічних галузях (Гулалян, 2024).

Окрім навчальних закладів, в країні функціонує низка науково-дослідних інститутів та технологічних компаній, які роблять акцент на інновації та розвиток науки. Володіння німецькою мовою може стати важливим чинником для успішної співпраці в бізнесі та наукових проектах.

Крім того, знання мови полегшує адаптацію до повсякденного життя в Німеччині та сприяє кращому взаєморозумінню з місцевими жителями, що додає культурної цінності процесу навчання (Кравець, 2019а, 2019б, 2022; Волошина, 2024).

Німецька мова відіграє важливу роль у бізнесі та економіці, особливо в контексті Німеччини, яка є однією з провідних економік світу. Основні аспекти її значення в цих сферах можна виділити так:

1. Міжнародні ділові зв'язки: Німеччина активно представлена на світовому ринку, і велика частина ділового спілкування ведеться німецькою мовою. Володіння мовою допомагає налагоджувати ефективну комунікацію з партнерами, клієнтами та колегами.

2. Технічна та інженерна сфери: Німеччина відома своїми досягненнями у техніці та інженерії. У цих галузях велика кількість документації, інструкцій та технічних специфікацій створюється саме німецькою мовою.

3. Фінансовий сектор: Міста як Берлін, Франкфурт та Мюнхен є фінансовими центрами, де німецька мова є ключовою для роботи в банках, страхових компаніях та інших фінансових установах.

4. Міжнародні конференції та переговори: Участь у міжнародних заходах часто потребує знання німецької мови, що забезпечує продуктивну взаємодію з німецькими партнерами.

5. Доступ до інформації: Значна частина бізнес-ресурсів та публікацій доступна німецькою мовою, а володіння нею полегшує отримання актуальної інформації та проведення аналізу ринків (Гулалян, 2024; Кондратю-Малик, 2024).

Таким чином, сучасна німецька мова представлена різноманітними складовими, серед яких можна виділити регіональні діалекти, молодіжний сленг, мову іммігрантів (слід зазначити, що близько третини дітей у

німецьких початкових школах мають міграційне походження), розмовну мову та засоби спілкування в Інтернеті (Яцишин-Малик, 2025).

За прогнозами низки мовознавців, у майбутньому німецька мова стане простішою: складні закінчення слів поступово зникнуть, а граматичні правила зазнають спрощення. Наприклад, сьогодні в німецькій мові залишилося лише близько 25 дієслів, що вимагають використання родового відмінка (*Genitiv*), тоді як століття тому таких дієслів налічувалося близько 160. Письмова німецька мова є досить уніфікованою. Значну роль у стандартизації правопису відіграв «Орфографічний словник німецької мови» німецького філолога Конрада Дудена. Реформа орфографії 1990-х років, проведена за ініціативою канцлера ФРН Герхарда Шредера, спочатку викликала негативну реакцію серед населення. Останні зміни в пунктуації та правописі були офіційно затверджені 2007 року у законі про реформу німецького правопису. Внаслідок цього близько дев'яноста орфографічних правил і значна кількість правил пунктуації були скасовані. Населення сприйняло такі зміни як штучне спрощення мови, спрямоване на полегшення її вивчення. Німці дуже цінують свою мову. Відомий дослідник Хайке Візе, що вивчає кіцдойч, підкреслює: «Мова – це те, що захоплює нас усіх, вона формує нашу ідентичність і займає центральне місце в житті суспільства» (Wiese, 2012, с. 21).

6. Висновки і окреслення напрямів подальших досліджень

Німецька мова постійно зазнає змін. Її розвиток є складним процесом, що зумовлений численними історичними, культурними та соціальними чинниками. Від ранніх етапів формування до сучасності глобалізації мова зазнала значних трансформацій, що вплинули на її структуру та використання. Особливу увагу варто приділяти культурному контексту та взаємодії німецької мови з іншими європейськими мовами. Сучасні технології та зміни в світовій економіці визначають динаміку мовного розвитку, породжуючи нові тенденції та виклики. Внаслідок цього німецька мова набуває багатогранної та еволюційної природи, яка відображає соціокультурні процеси протягом тривалого часу. Найбільш інтенсивні зміни спостерігаються останніми роками, що зумовлено глобалізацією та активним запозиченням слів, зокрема з англійської мови. Дослідження показують, що постійне створення нових лексичних одиниць поповнює словниковий склад німецької мови значною кількістю неологізмів. Новітні слова відображають реалії та явища різних сфер життя: житло, соціальні мережі, харчування, екологію та інші. Вони утворюються як через словотворчі процеси, так і шляхом запозичення.

Приблизно 10% неологізмів є псевдоангліцизмами. Більшість нових слів (94%) становлять власне неологізми, тоді як 6% – це старі слова з новими значеннями. Ці лексеми активно використовуються мовцями, виконуючи номінативні, синтаксичні та прагматичні функції у публіцистиці. Вивчати сучасну німецьку мову у світлі її історичного розвитку кінця ХХ – початку ХХІ століття виявляється значно складніше. Разом із тим, за прогнозами фахівців, у майбутньому німецька мова стане простішою: складні закінчення слів поступово зникнуть, а граматичні правила зазнають спрощення. Сучасні навчальні програми обґрунтовано пропонують вивчення класичної німецької мови (*Hochdeutsch*), оскільки вона буде найбільш зрозумілою як для носіїв мови, так і для тих, хто вивчає німецьку як іноземну. Перспективним напрямом для майбутніх досліджень є порівняльний аналіз неологізмів у німецькій, англійській та українській мовах у третьому десятилітті ХХІ століття. Додатково актуальним напрямом досліджень є вивчення запозичень із інших мов, що продовжують активно збагачувати сучасний німецький словниковий запас.

Література

1. Бехерт Й. 2013. *Історія німецької мови*. Берлін: Видавництво Еріха Шмідта.
2. Волошина О. 2024. Застосування самостійної роботи у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів при вивченні іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти. *Молодь і ринок* 221/1: с. 78–91. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298585>
3. Гойда О. 2021. Граматичні особливості німецької мови австрійців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія* 48/1: с. 33–37. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-1.8>
4. Гулалян Д. 2024. Історія та розвиток німецької мови. *Universum* 4: с. 138–142.
5. Ковбасюк Л. 2019. Новітні лексеми сучасної німецької мови (на матеріалі словника неологізмів Інституту німецької мови (IDS)). *Закарпатські філологічні студії* 8/1: с. 84–89.
6. Кондратюк А. – Малик В. 2024. Застосування інноваційних освітніх технологій при викладанні іноземної мови для здобувачів вищої освіти. *Молодь і ринок* 225/5: с. 54–60. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.304923>
7. Кравець Р. 2019а. Інтернаціоналізація змісту навчання іноземної мови як засіб підвищення якості професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»* 18/2: с. 192–199. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-2-18-24>
8. Кравець Р. 2019б. Особливості викладання іноземної мови в умовах інтернаціоналізації освітнього простору. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* 69: с. 110–114. <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.26>

9. Кравець Р. 2022. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності викладача іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук* 57/1: с. 316–322. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-1-47>
10. Малик В. 2024а. Німецька мова як одна із глобальних мов спілкування. *Молодь і ринок* 227–228/7–8: с. 168–177. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308816>
11. Малик В. 2024б. Сучасні технології навчання іноземних мов на немовних спеціальностях. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки* 55/2: с. 90–100. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-90-100>
12. Павловська Л. 2019. Фактори впливу на сучасний розвиток німецької мови. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія “Філологічні науки”.* *Мовознавство* 12: с. 160–164. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189290>
13. Устінова В. 2015. Лінгвістичні фактори появи неологізмів у сучасній німецькій мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія* 15/2: с. 154–156.
14. Яцишин О. – Малик В. 2025. Застосування сучасних методик у процесі викладання іноземної мови для здобувачів вищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка* 58/2: с. 57–68. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-57-68>
15. Ammon, U. 1991. Die Plurizentrität der deutschen Sprache. In: Ekmann, Bjorn – Hauser, Hubert – Porsch, Peter – Wucherpennig, Wolf Hrsg. *Deutsch – Eine Sprache? Wie viele Kulturen? Vorträge des Symposiums abgehalten am 12. und 13. Nov.1990 an der Universität Kopenhagen.* Kopenhagen–München: Wilhelm Fink. pp. 14–34.
16. Bussmann, H. 1990. *Lexikon der Sprachwissenschaft.* Stuttgart: Kröner.
17. Duden 2020. *Das Aussprachewörterbuch. Band 6.* Berlin, Duden Verlag: Bibliographisches Institut.
18. Elsen, H. 2011. *Neologismen: Formen und Funktionen neuer Wörter in verschiedenen Varietäten des Deutschen.* Tübingen: Narr. <https://doi.org/10.24053/9783823376460>
19. Herberg, D. – Kinne, M. – Steffens, D. 2004. *Neuer Wortschatz. Neologismen der 90er Jahre im Deutschen.* Berlin–New York: de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110902273>
20. Muhr, R. 1993. *Internationale Arbeiten zum österreichischen Deutsch und seinen nachbarsprachlichen Bezügen.* Wien, pp. 1–6.
21. Ransmayr, J. 2005. *Das österreichische Deutsch und sein Status an Auslandsuniversitäten. Eine empirische Untersuchung an Germanistikinstituten in Frankreich, Großbritannien, Tschechien und Ungarn. Dissertation.* Universität Wien.
22. Schippan, T. 2002. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache.* Tübingen: Niemeyer. <https://doi.org/10.1515/9783110965872>
23. Wiese, H. 2012. *Kiezdeutsch. Ein neuer Dialekt entsteht.* München: Verlag C. H. Beck. <https://doi.org/10.17104/9783406630354>
24. URL1: Goethe-Institut. <https://www.goethe.de/> (Дата звернення: 12.01.2026).
25. URL2: Neologismenwörterbuch. https://www.owid.de/service/stichwortlisten/neo_neuste (Дата звернення: 12.01.2026).

References

1. Bekhert, Y. 2013. *Istoriia nimetskoï movy* [History of the German Language]. Berlin: Vydavnytstvo Erikha Shmidta. (In Ukrainian)
2. Voloshyna, O. 2024. Zastosuvannia samostiinoï roboty u protsesi formuvannia informatsiino-komunikatyvnoï kompetentnosti studentiv pry vyvchenni inozemnoï movy v ahrarynykh zakladakh vyshchoï osvity [The use of independent work in the process of forming students' information and communication competence when learning a foreign language in agricultural higher education institutions]. *Molod i rynek* 221/1: s. 78–91. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298585> (In Ukrainian)
3. Hoida, O. 2021. Hramatychni osoblyvosti nimetskoï movy avstriitsiv [Grammatical features of the German language of Austrians]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia* 48/1: s. 33–37. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-1.8> (In Ukrainian)
4. Hulalian, D. 2024. Istoriia ta rozvytok nimetskoï movy [History and development of the German language]. *Universum* 4: s. 138–142. (In Ukrainian)
5. Kovbasiuk, L. 2019. Novitni leksemy suchasnoï nimetskoï movy (na materialy slovnyka neolohizmiv Instytutu nimetskoï movy (IDS)) [Recent lexical items in contemporary German: based on the dictionary of neologisms of the Institute for the German Language (IDS)]. *Zakarpatski filolohichni studii* 8/1: c. 84–89. (In Ukrainian)
6. Kondratiuk, A. – Malyk, V. 2024. Zastosuvannia innovatsiinykh osvitnikh tekhnolohii pry vykladanni inozemnoï movy dlia zdobuvachiv vyshchoï osvity [The use of innovative educational technologies in teaching a foreign language to higher education students]. *Molod i rynek* 225/5: s. 54–60. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.304923> (In Ukrainian)
7. Kravets, R. 2019a. Internatsionalizatsiia zmistu navchannia inozemnoï movy yak zasib pidvyshchennia yakosti profesiinoï pidhotovky studentiv u zakladakh vyshchoï osvity [Internationalization of foreign language teaching content as a means of improving the quality of students' professional training in higher education institutions]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedahohika i psykholohiia»* 18/2: s. 192–199. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-2-18-24> (In Ukrainian)
8. Kravets, R. 2019b. Osoblyvosti vykladannia inozemnoï movy v umovakh internatsionalizatsii osvitnoho prostoru [Features of foreign language teaching in the context of the internationalization of the educational space]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy* 69: s. 110–114. <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.26> (In Ukrainian)
9. Kravets, R. 2022. Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii diialnosti vykladacha inozemnoï movy [Modern information and communication technologies in the professional activity of a foreign language teacher]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* 57/1: s. 316–322. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-1-47> (In Ukrainian)

10. Malyk, V. 2024a. Nimetska mova yak odna iz hlobalnykh mov spilkuvannia [German as one of the global languages of communication]. *Molod i rynok* 227-228/7-8: s. 168-177. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308816> (In Ukrainian)
11. Malyk, V. 2024b. Suchasni tekhnolohii navchannia inozemnykh mov na nemovnykh spetsialnostiakh [Modern technologies for teaching foreign languages in non-language specialities]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Serii: Pedahohichni nauky* 55/2: s. 90-100. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-90-100> (In Ukrainian)
12. Pavlovska, L. 2019. Faktory vplyvu na suchasnyi rozvytok nimetskoï movy [Factors influencing the contemporary development of the German language]. *Naukovyi visnyk DDU imeni I. Franka. Serii "Filolohichni nauky". Movoznavstvo* 12: s. 160-164. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189290> (In Ukrainian)
13. Ustinova, V. 2015. Lihvistychni faktory poiavy neolohizmiv u suchasniï nimetskiï movi [Linguistic factors in the emergence of neologisms in contemporary German]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia* 15/2: s. 154-156. (In Ukrainian)
14. Yatsyshyn, O. – Malyk, V. 2025. Zastosuvannia suchasnykh metodyk u protsesi vykladannia inozemnoi movy dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity [The use of modern methods in the process of teaching a foreign language to higher education students]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka* 58/2: s. 57-68. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-57-68> (In Ukrainian)
15. Ammon, U. 1991. Die Plurizentrität der deutschen Sprache [The pluricentricity of the German language]. In: Ekmann, Bjorn – Hauser, Hubert – Porsch, Peter – Wucherpfennig, Wolf Hrsg. *Deutsch – Eine Sprache? Wie viele Kulturen? Vorträge des Symposiums abgehalten am 12. und 13. Nov.1990 an der Universität Kopenhagen. Kopenhagen-München: Wilhelm Fink*. pp. 14-34. (In German)
16. Busmann, H. 1990. *Lexikon der Sprachwissenschaft* [Dictionary of Linguistics]. Stuttgart: Kröner. (In German)
17. Duden 2020. *Das Aussprachewörterbuch. Band 6* [The Pronunciation Dictionary. Volume 6]. Berlin, Duden Verlag: Bibliographisches Institut. (In German)
18. Elsen, H. 2011. *Neologismen: Formen und Funktionen neuer Wörter in verschiedenen Varietäten des Deutschen* [Neologisms: Forms and functions of new words in different varieties of German]. Tübingen: Narr. <https://doi.org/10.24053/9783823376460> (In German)
19. Herberg, D. – Kinne, M. – Steffens, D. 2004. *Neuer Wortschatz. Neologismen der 90er Jahre im Deutschen* [New Vocabulary: Neologisms of the 1990s in German]. Berlin-New York: de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110902273> (In German)
20. Muhr, R. 1993. *Internationale Arbeiten zum österreichischen Deutsch und seinen nachbarsprachlichen Bezügen* [International studies on Austrian German and its relations with neighbouring languages]. Wien, pp. 1-6. (In German)
21. Ransmayr, J. 2005. *Das österreichische Deutsch und sein Status an Auslandsuniversitäten. Eine empirische Untersuchung an Germanistikinstitutionen in Frankreich, Großbritannien, Tschechien und Ungarn* [Austrian German and its status at

- universities abroad: An empirical study at departments of German studies in France, Great Britain, the Czech Republic and Hungary]. Universität Wien. (In German)
22. Schippan, T. 2002. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache* [The Lexicology of Contemporary German Language]. Tübingen: Niemeyer. <https://doi.org/10.1515/9783110965872> (In German)
23. Wiese, H. 2012. *Kiezdeutsch. Ein neuer Dialekt entsteht* [Kiezdeutsch: A New Dialect Emerges]. München: Verlag C. H. Beck. <https://doi.org/10.17104/9783406630354> (In German)
24. URL1: Goethe-Institut. <https://www.goethe.de/> (Accessed: 12.01.2026). (In German)
25. URL2: Neologismenwörterbuch [Dictionary of German Neologisms]. https://www.owid.de/service/stichwortlisten/neo_neuste (Accessed: 12.01.2026). (In German)

Загальна характеристика розвитку та становлення німецької мови

Малик Валентина, доктор філософії. Вінницький національний аграрний університет, кафедра української та іноземних мов, викладач. valentyana51malyk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3291-4347.

У поданому дослідженні здійснено комплексний аналіз трансформаційних процесів, що супроводжують еволюцію та формування німецької мови на сучасному етапі. Встановлено, що на сьогодні в європейському мовному просторі приблизно 90 мільйонів осіб ідентифікують німецьку мову як рідну, тоді як ще близько 50 мільйонів користуються нею як другою або іноземною мовою. У межах Федеративної Республіки Німеччина німецька мова виконує насамперед функцію офіційної державної мови.

З'ясовано, що внутрішня різноманітність німецької мови значною мірою зумовлюється існуванням регіолектів, тобто регіонально маркованих форм усного мовлення. Водночас такі мовні рівні, як граматична система та словниковий склад, зокрема процеси іншомовних запозичень, не підлягають прямому регулюванню з боку державних інституцій ані на загальнонаціональному рівні, ані в межах окремих федеральних земель. Окрему увагу приділено аналізу чинників, що визначають динаміку розвитку німецької мови та спричиняють постійним змінам. До них віднесено вплив діалектів і регіональних мовних різновидів, специфіку молодіжного мовлення, мовні наслідки міграційних процесів, особливості комунікації в цифровому середовищі, а також тенденції сучасної розмовної мови. Підкреслено, що найбільш інтенсивні зрушення спостерігаються в останні десятиліття у зв'язку з процесами глобалізації, які супроводжуються активним проникненням лексичних одиниць з інших мов, передусім з англійської.

Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що німецька мова загалом зберігає структурну та функціональну стабільність. Разом із тим акцентовано увагу на доцільності більш ґрунтовного осмислення та цілеспрямованого реагування на окремі сучасні зміни, які нерідко мають вимушений характер і можуть впливати на подальший розвиток мовної системи.

Ключові слова: німецька мова, літературна мова, діалект, регіолект, неологізм, сленг.

General characteristics of the development and formation of the German language

Valetyna Malyk, PhD. Vinnytsia National Agrarian University, Ukrainian and Foreign Language Department, lecturer. valentyna51malyk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3291-4347.

The present study provides a comprehensive analysis of the transformational processes accompanying the evolution and formation of the German language at the current stage. It has been established that, today, approximately 90 million people in the European linguistic space identify German as their native language, while about 50 million more use it as a second or foreign language. Within the Federal Republic of Germany, German primarily functions as the official state language.

It has been found that the internal diversity of the German language is largely determined by the existence of regiolects, that is, regionally marked forms of oral speech. At the same time, such linguistic levels as the grammatical system and vocabulary, including processes of borrowing from other languages, are not subject to direct regulation by state institutions either at the national level or within individual federal states. Particular attention is paid to the analysis of the factors that determine the dynamics of the development of the German language and cause its constant changes. These include the influence of dialects and regional language varieties, the specific features of youth speech, the linguistic consequences of migration processes, the characteristics of communication in the digital environment, and trends in contemporary colloquial language. It is emphasized that the most intensive shifts have been observed in recent decades in connection with globalization processes, which are accompanied by the active penetration of lexical units from other languages, primarily from English.

The generalization of the research results gives grounds to assert that the German language generally maintains structural and functional stability. At the same time, attention is drawn to the need for a more thorough understanding of, and purposeful response to, certain contemporary changes, which are often forced in nature and may influence the further development of the language system.

Keywords: *German language, standard language, dialect, regiolect, neologism, slang.*

A német nyelv fejlődésének és kialakulásának általános jellemzői

Malyk Valentina, PhD. Vinnycai Nemzeti Agrártudományi Egyetem, Ukrán és Idegen Nyelvi Tanszék, oktató. valentyna51malyk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3291-4347.

A jelen tanulmány átfogó elemzést nyújt azokról a transzformációs folyamatokról, amelyek a német nyelv mai fejlődését és formálódását kísérik. Megállapítást nyert, hogy napjainkban az európai nyelvi térben megközelítőleg 90 millió ember tekinti a németet anyanyelvének, míg további mintegy 50 millióan második vagy idegen nyelvként használják. A Németországi Szövetségi Köztársaságban a német nyelv elsősorban hivatalos államnyelvként funkcionál.

A kutatás rámutat arra, hogy a német nyelv belső sokszínűségét nagymértékben a regiolektusok, vagyis a beszélt nyelv regionálisan meghatározott formáinak létezése

határozza meg. Ugyanakkor az olyan nyelvi szintek, mint a grammatikai rendszer és a szókészlet – beleértve az idegen nyelvekből történő kölcsönzés folyamatait is – sem országos szinten, sem az egyes szövetségi tartományok szintjén nem tartoznak az állami intézmények közvetlen szabályozása alá. Különös figyelmet kap azoknak a tényezőknek az elemzése, amelyek meghatározzák a német nyelv fejlődésének dinamikáját és folyamatos változásait előidézik. Ezek közé tartozik a dialektusok és regionális nyelvváltozatok hatása, az ifjúsági nyelv sajátosságai, a migrációs folyamatok nyelvi következményei, a digitális környezetben zajló kommunikáció jellemzői, valamint a mai beszélt nyelv tendenciái. A tanulmány hangsúlyozza, hogy az utóbbi évtizedekben a legintenzívebb változások a globalizációs folyamatokkal összefüggésben figyelhetők meg, amelyeket más nyelvekből, elsősorban az angoltól származó lexikai elemek aktív beáramlása kísér.

A kutatási eredmények összegzése alapján megállapítható, hogy a német nyelv összességében megőrzi strukturális és funkcionális stabilitását. Ugyanakkor a tanulmány felhívja a figyelmet egyes kortárs változások alaposabb értelmezésének és célzott kezelésének szükségességére, mivel ezek gyakran kényszerű jellegűek, és hatással lehetnek a nyelvi rendszer további fejlődésére.

Kulcsszavak: német nyelv, irodalmi nyelv, dialektus, nyelvjárás, neologizmus, szleng.